

3. Pápežské dokumenty

Každé reformné hnutie vo františkánskom ráde žije najprv z túžby po obnove, od radikálnych bratov až po opatrných organizátorov. Spoznáva priateľov, ktorí jej pomáhajú pripraviť cestu, politické ochrankyne a odpor ich protivníkov. O ich existencii a rozvoji čoskoro rozhodujú tiež právne dokumenty: o ich jestvovaní rozhoduje, či budú uznané miestnymi a najvyššími cirkevnými autoritami; ich cestu veľmi ovplyvňujú aj potvrdenia a zákazy, obmedzenia a privilégia.

Dlhý rad dokumentov Rímskej kúrie určuje právne mílniky kapucínskej reformy. Pápežské breve a buly umožňujú sledovať prvých reformátorov, ich usadenie sa ako nového spoločenstva a ich postupnú expanziu. Zároveň odzrkadľujú protichodné dekréty, meniace sa úspechy ich protivníkov ako aj dlhý boj reformy o ich plné potvrdenie a ich slobodný rozvoj, často je to politická prefíkanosť Ríma a tiež relatívna neposlušnosť reformátorov, ktoré ich hnutie v budúcnosti zachráni od priepasti.

Táto zbierka prameňov obsahuje práve tých päť dokumentov Kúrie, ktoré zachytávajú najdôležitejšie etapy kapucínskej reformy. Pohľad na všetky významné dokumenty podáva najprv prehľad o ich mílnikoch, ktoré im značili cestu počas prvého storočia: boli to právne úspechy a neúspechy hnutia obnovy, ktoré sa postupne vykryštalizovali v prostredí medzi nádejami a strachom, medzi tichou sympatiou kúrie a horkým nepriateľstvom bratov, medzi politickou podporou a občasnou neposlušnosťou.

Klement VII.

Breve „*cum nuper*“ (8.3.1526) exkomunikuje Matúša z Bascia a oboch bratov Tenagliovcov ako utečencov z kláštora, čo umožní ich prenasledovanie ich predstavenými.

Výnimka „*ex parte vestra*“ (18.5.1526) povoľuje kardinálovi Lorenzovi Uccimu penitenciárovi kúrie uvedenej trojici viesť pustovnícky život v prísnom zachovávaní františkánskej reguly pod poslušnosťou biskupovi z Camerina.

V máji 1527 ocení kňazná Katarína z Cybo tiež bratov Tenagliovcov pre ich službu nakazeným morom z Camerina. Nasledujúci rok pre nich vymôže najprv breve „*Exponi nobis*“ a taktiež bulu „*Religionis zelus*“ (3. júl 1528): zakladajúci dokument kapucínov. O rok neskôr sa prvé nariadenia usilujú o spojenie kontemplatívneho života a apoštolského pôsobenia, ktoré v prospech nového reformného hnutia františkánov prinesú čoskoro početné prestupy zapálených bratov.

Opozícia materského rádu nenechá na seba dlho čakať. Celý rad pápežských dokumentov sa snaží od roku 1529 stlmiť úspech mladej reformy, avšak bez toho, aby účinne naplnilo želanie observantov – zakázať nové spoločenstvo: Breve „*cum sicut nuper*“ (14.12.1529) odvoláva všetky pápežské povolenia putujúcich utečencov z kláštora observancie – bez toho, aby menovalo kapucínov. Druhé breve „*cum sicut at cepimus*“ prichádza ako ďalší úder 27. mája 1530 a vyzýva bratov Tenagliovcov a ich spolubratov, aby sa vrátili späť do ich kmeňových konventov.

Nestane sa tak, ako sa dozvedáme 2. decembra 1531 z breve „*Alias postquam*“: opätovne je tu prikázaný návrat do materského rádu, hrozí sa tu potrestaním svetskou mocou a tvrdohlavým sa sľubuje exkomunikácia. 3. júla 1532 sa breve obnoví pre reformátorov z Kalábrie. 14. augusta 1532 sa postavia kardináli António del Monte a Andrea della Valle za kapucínov, ktorí však už nesmú prijímať žiadnych observantov.

16. novembra 1532 slávnostne nariadi pápež observancii novou bulou „*In suprema militantis Ecclesiae*“ vlastnú reformu. Má sa začať založením špeciálnych usadlostí pre horlivých bratov. Úloha povedie neskôr k vzniku vlastnej vetvy „*fratti riformati*“. Prinesenie vlastnej reformy do viacerých provincií vyprovokuje ale najprv útek mnohých observantov ku kapucínom.

V rokoch 1533 –1534 sa pripoja k reforme aj ich stĺpy: budúci generálni vikári Bernardino d’Asti, Francesco da Jesi, Bernardino Occhino da Siena a Eusebio d’Ancona, kronikár Bernardin da Colpetrasso a bývalý provinciál mariiek Giovanni da Fano.

Observanti spravia nový pokus, aby vymazali ohrozujúcu atraktívnu kapucínsku reformu. Pri tejto príležitosti dosiahnu na jar 1534 dve breve: „*Cum sicut accepimus*“ (14. apríl) zakazuje bratovi Ľudovítovi da Fossombrone prijímať bratov observantov bez pápežského povolenia a zakladať pre jeho reformu nové usadlosti. Niekoľko dní nato prikazuje „*Pastoralis officii*“ všetkým observantom, ktorí prestúpili, aby sa do dvoch týždňov vrátili do ich konventov. Neposlušní budú exkomunikovaní. Zdá sa, že kardinál protektor františkánskeho rádu Andrea della Valle nedal tento nebezpečný dokument do obehu.

Pavol III.

Nový pápež je len dva mesiace v úrade, keď observancia zožne svoj prvý úspech svojím právno-politickým ťahom proti reforme: Breve „*Accepimus quod*“ (18.12.1534) opätovne zakazuje observantom prestúpiť ku kapucínom. O niekoľko týždňov neskôr však môžeme čítať v breve „*Nuper accepto*“ (12.1.1535) že zákaz sa netýka osôb z iných rádov.

Generálna kapitula observancie rozhodne 15. mája v Nice zriadiť želané pustovne bratom zapálených pre reformu. Týmto odpadol dôvod na prestup ku kapucínom, ktorým breve „*Pastoralis officii cura*“ 14.8. nanovo sprísnilo zákaz prijímania.

Pretože observancia toto rozhodnutie kapituly neuskutoční, reaguje podráždene pápež 29. 8. 1535 brevom „*Dudum posquam*“: Ak nebudú do dvoch mesiacov pustovne zriadené, stanú sa všetky vydané obmedzenia pre kapucínov neplatnými. Počet ich domov sa napriek všetkým zákazom v tom čase zvýšil na šesťdesiat, domy boli rozšírené po celom Taliansku a bolo v nich približne 500 bratov.

Dlho sa vlečúca generálna kapitula pod Ľudovítom Tenagliom zvolí v novembri 1535 nové vedenie. Odvolaný zakladateľ a stratég reformy sa bráni proti zbaveniu moci intrigami až u Rímskej kúrie. Pápež reaguje 29. 4. 1536 v breve „*Cum sicut nobis*“, v ktorom potvrdí voľbu Bernarda d’Asti za generálneho vikára a všetci bratia sú povinní ho poslúchať. Matteo da Bascio na to opustí kapucínsku reformu.

Nová priateľka reformy markíza Viktória Collonna z Pescary vymôže 25.8.1536 napriek odporu brata Ľudovíta bullu „*Ex poni nobis*“, ktorá prenáša všetky práva zakladateľov na úradujúceho generálneho vikára a jeho nasledovníkov. Súčasne sú jasne popísané a vymedzené právomoci generála konventuálov, ktorému sú ešte stále právne kapucíni podriadení. Keď si Ľudovít vynúti opakovanie generálnej kapituly a táto v septembri 1536 znovu zvolí na čelo Bernarda d'Asti, potvrdí pápež rozhodnutie kapituly brevom „*Superioribus diebus*“ a vylúči súčasne Ľudovíta Tenaglia ako rebela z reformy.

Nasledujúcu zimu dosiahne observancia v krátkom čase dva úspechy: najprv obnovený zákaz prestupu brevom „*Rigimini universalis Ecclesiae*“ (4. 1. 1537) , deň na to listom „*Dudum siquidem*“ geografické obmedzenie reformy na Taliansko. Prvé breve je potvrdené 5. 8. 1541 („*Romani pontificis*“) a

Julius III.

ho obnoví 28. 8. 1550 („*Offici nostri*“). Zákaz rozšírenia kapucínov (severne) za Alpy sa nanovo sprísni 7. 11. 1550 brevom „*Boni Pastoris*“.

Plánom kúrie pod **Pavlom IV.** násilne zlúčiť kapucínov s observantmi sa rozhodne postaví na odpor generálny vikár Tomasso da Citta di Castello. Dosiahne od

Pia IV.

slávnostnú bulu „*Pastoralis officii*“ 2.4.1560, ktorá znovu obnovuje právny stav z r. 1535.

Pius V.

posiela kapucínov s pápežskými vojskom proti Turkom. Ich hrdinská služba medzi bojujúcou a na mor chorou námornou posádkou im prinesie v breve „*Cum dilectus filius*“ uznanie a široké právomoci v starostlivosti o dušu.

Gregor XIII.

podporuje reformu v jej snahách expandovať. Jeho bula „*Ex nostri pastoralis officii*“ z 6. mája 1574 im slávnostnou formou povoľuje rozšíriť sa do Francúzska a ostatných krajín Zeme. Na sviatok sv. Františka 1581 zakazuje v breve „*Regulaium personarum*“ rozličným terciárom a františkánskym pustovníkom vytvoriť si podobný habit ako majú kapucíni.

Pápež prenesie napokon na reformu, ktorú si veľmi cení, nebezpečnú starostlivosť o dušu kresťanských otrokov v severnej Afrike, ako dosvedčuje plná moc v breve „*Cum Algerium*“ z 5. decembra 1584.

Sixtus V.

si pripomína v breve „*Cum benigna mater*“ 21. marec 1586 prvú obeť tejto akcie. Taktiež nanovo zakázal kapucínom v breve „*Pro ea*“ prijímanie observantov (28. januára 1586).

Tento pápež konventuálov podporuje novú angažovanosť kapucínov – misiu medzi neveriacimi: breve „*Cum vos*“ z 27. júna 1588 udeľuje prvej skupine združenej okolo Giuseppe da Leonessa požehnanie a plnú moc.

Gregor XIV.

je významný kvôli opatreniam, ktoré ochraňujú kapucínov: breve „*Beati Francisci*“ obnovuje 6. júla zákaz všetkým reformovaným bratom nosiť habit podobný kapucínom.

Sprísňuje v 1591 tiež konštitúcie kapucínov, keď „*Motu proprio*“ a „*Imperpetuum*“ zakazuje kapucínom svedenie laikov a svetských kňazov (breve „*Decet seraphicam religionem*“ z 1. júna). Zákon zmierni kvôli pastoračnému tlaku zo severu najprv náboženská kongregácia v lete r. 1602, potom tiež pápežské breve „*Alias felicis recordationis*“ (3. február 1603). Revízie konštitúcii z r. 1608 a r. 1643 týmto neovplyvnené trvajú na absolútnom zákaze svedenia.

Pavol V.

zatvorí ústa protivníkom a ohováračom, keď poukáže na kapucínov v breve „*Ecclesiae militantis*“ (15. október 1608) ako na pravých františkánov. Reformný rád má v tomto čase 35 provincií, v nich 808 konventov a 10 708 bratov.

O 9 rokov neskôr umožňuje breve „*Alias felicis recordationis*“ (28. január 1619) konečne úplnú emancipáciu kapucínskeho rádu: odteraz už nie je podriadená generálovi konventuálov, môže si voliť vlastného generálneho ministra, ktorý má rovnaké práva ako druhí dvaja generálni ministri. Tým sa stávajú kapucíni „*pleno iure*“ treťou samostatnou vetvou v prvom ráde Františka z Assisi.